



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

Til
Landbruks- og Matdepartementet

31.01.2019

Høringsinnspill til lov om forbud mot hold av pelsdyr

Innhold

1. Generelt	2
2. Dyrevelferd	2
3. Forutsigbarhet	3
3.1 Politisk uenighet	4
4. Størrelse på kompensasjon	6
4.1 Forutsetning om lønnsom drift	6
4.2 Sammenligning med videre drift	6
4.2.1 Stortingets forutsetninger	6
4.2.2 Økte førpriser	7
4.3 Reveproduksjonen er død	8
4.3.1 Økonomi	8
4.3.2 Riving av revefarmer uavhengig av forbud	9
4.4 Støtte til opprydding og riving	10
4.5 Egen risiko ved usikre investeringer	10
5. Avviklingsperioden	11
5.1 Lengde på overgangstid	11
5.2 Forbud mot utvidet drift	11
5.3 Tilsyn og avkorting i tilskudd	11
6. Annet	11
6.1 Omstillingsmuligheter	11
7. Konklusjon	12



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

1. Generelt

Vi viser til høringsbrev datert 22. november 2018 og tilhørende høringsnotat. Nettverk for dyrs frihet takker for muligheten til å komme med våre synspunkter og innspill i saken. I all hovedsak

støtter Nettverk for dyrs frihet forslaget til lov om forbud mot hold av pelsdyr. Det er på høy tid at et slikt vedtak kommer på plass i Norge.

2. Dyrevelferd

Nettverk for dyrs frihet støtter Landbruks- og matdepartementets vurdering om at et forbud kan vedtas med både dyrevelferd og produksjonens formål som begrunnelse. Det blir lagt spesiell vekt på at mink og rev har relativt kort domestisering historie i forhold til andre husdyr, i tillegg til at de har artstypiske behov som ikke kan bli tilfredsstillt med dagens driftsformer. I årevis har pelsdyrnæringa blitt kritisert for dårlig dyrevelferd. Gjentatte ganger har dyrevernerne inpsisert farmer og avdekket brudd på dyrevelferden. Bilder og video fra farmene har fått bred dekning i media og gitt befolkningen innsikt i hvordan dyrene lever på farmene. Mattilsynet har også ført hyppig tilsyn med næringen de siste årene. I første og andre tertial av 2018 ble det avdekket lovbrudd i over en tredjedel av tilsynssakene på rev og mink, til tross for at tilsynene ikke var risikobaserte slik som for andre dyrehold.¹

Flere faginstanser har tatt til orde for å forby pelsdyroppdrett på et etisk grunnlag. Rådet for dyreetikk foreslo allerede i 1994 å «avvikle» næringen og har siden bekreftet sitt standpunkt en rekke ganger², mens Den Norske Veterinærforening i 2015 fastslo at: «(..) dagens pelsdyrhold åpenbart er uforenelig med dyrevelferdslovens krav i §§ 22-24.»³ Også Veterinærinstituttet støtter en avvikling av norsk pelsdyrnæring.⁴

Et flertall av den norske befolkningen er klar på at pelsdyrnæringa bør nedlegges. I en undersøkelse utført av Cint på oppdrag av Dyrevernalliansen svarer et flertall av respondentene at det er galt å

¹Mattilsynet. (2018). Mattilsynets arbeid med dyrevelferd – rapport 1. og 2. tertial 2018. Hentet fra: https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrevelferd/rapporter_om_dyrevelferd/03_rapport_mattilsynets_arbeid_med_dyrevelferd_1_og_2_tertial.32334/binary/03%20Rapport%20Mattilsynets%20arbeid%20med%20dyrevelferd%201%20og%202%20tertial

²Rådet for dyreetikk. (2015). Høringssvar – NOU 2014: 15 Norsk pelsdyrhold - bærekraftig utvikling eller styrt avvikling? Hentet fra: <http://www.radetfordyreetikk.no/h%C3%B8ringssvar-nou-2014-15-norsk-pelsdyrhold-b%C3%A6rekraftig-utvikling-eller-styrt-avvikling/>

³Den Norske Veterinærforening. (2015). Høring NOU 2014:15 Norsk pelsdyrhold - bærekraftig utvikling eller styrt avvikling?. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---nou-2014-15-norsk-pelsdyrhold---barekraftig-utvikling-eller-styrt-avvikling/id2363616/?uid=b7f2cc32-a380-4935-9431-94fb5e3412f3>

⁴Veterinærinstituttet. (2015). Høringssvar - NOU 2014 - Norsk pelsdyrhold - bærekraftig utvikling eller styrt avvikling ? Gjennomgang av pelsdyrnæringen. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/a42644d3c0464af5bb4614d7fae49a24/veterinarinstituttet.pdf?uid=Veterin%C3%A6rinstituttet>



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

drive med oppdrett av dyr til pelsproduksjon. I 2008 var antallet 50 %, mens det i 2016 hadde steget til 64 %.⁵

3. Forutsigbarhet

Lovavdelingen peker i sin utredning på at:

“EMDs praksis viser at det har vesentlig betydning om den private parten har berettigede forventninger (‘legitimate expectations’) om å kunne fortsette sin virksomhet, eventuelt fortsette den uten vesentlige restriksjoner, i en viss periode fremover i tid. I så fall kan fravær av en overgangsperiode, eventuelt annen form for kompensasjon, føre til krenkelse av EMK P1-1”

Pelsdyrnæringen argumenterer at Pelsdyrutvalgets utredning⁶ og Stortingets vedtak om bærekraftig utvikling⁷ medførte en berettiget forventning om at de skulle kunne fortsette sin virksomhet i en viss tid fremover.^{8,9} Nettverk for dyrs frihet kan på ingen måte se at dette vedtaket er et tilstrekkelig grunnlag for en slik berettiget forventning, sett i lys av alle andre signaler i samfunnet vedrørende pelsdyrnæringens fremtid.

Diskusjoner rundt dyrevelferden i pelsdyrproduksjon og industriens fremtid i Norge har pågått i flere tiår. Motstanden mot næringen har stadig økt, både i befolkningen, i motebransjen og blant faginstanser på dyrevelferd. Ett etter ett har de politiske partiene gått inn for en styrt avvikling av pelsdyrindustrien. Ikke ett eneste stortingsparti har gått motsatt vei og veket fra sitt ønske om nedleggelse av næringa.

Også forkjemperne for pelsdyrnæringa er klar over denne usikkerheten. Hægebostad kommune oppsummerer det slik i sitt høringsinnspill til lov om forbud mot hold av pelsdyr:

“Norsk pelsdyroppdrett har vært under et stort press fra interesseorganisasjoner og politiske miljøer i en årrekke. Som følge av dette presset har rammevilkårene for næringsutøverne til stadig blitt endret.”¹⁰

Det har stadig blitt fremsatt krav om forbedring av dyrevelferden i pelsdyroppdrett, og minst like ofte har fristene for forbedring blitt overskredet. Dette har medført at mistilliten til næringa har

⁵Dyrevernalliansen. (2016). Klart flertall mot pelsdyroppdrett. Hentet fra:

https://www.dyrevern.no/politikk_samfunn/politikk/klart-flertall-mot-pelsdyroppdrett

⁶Landbruks- og matdepartementet. (2015). Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling?. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/93e812069c06488a87213d0b93cab5cc/no/pdfs/nou201420140015000dddpdfs.pdf>

⁷Stortinget. (2017). Pelsdyrnæringen - Meld. St. 8 (2016-2017), Innst. 151 S (2016-2017). Hentet fra:

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Vedtak/Sak/?p=66691>

⁸Norges Pelsdyrslag. (2018). Skammelig forslag fra regjeringen. Hentet fra:

<https://www.ntbinfo.no/pressemelding/skammelig-forslag-fra-regjeringen?publisherId=16871753&releaseId=17857155>

⁹Bøe, H., Holtung, H.T. (2018, 3. mai). Pelsdyrnæringen går til motangrep. Hentet fra:

<https://www.nrk.no/vestfold/pelsdyrnaeringen-gar-til-motangrep-1.14024431>

¹⁰Hægebostad kommune. (2019). Høringsuttalelse fra Hægebostad kommune. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--forslag-til-lov-om-forbud-mot-hold-av-pelsdyr/id2619864/?uid=e2b1d72f-e451-4d11-8ff1-11cf90f8e77e>



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

vokst betydelig, selv blant deres sterkeste støttespillere. Daværende landbruksminister Jon Georg Dale uttalte i forbindelse med spørretimen på Stortinget den 17. januar 2018 at: “Det har vore strid rundt pelsdyrnæringa i veldig mange år” og at:

“Pelsdyrnæringa har vore omstridd. Mange av dei som har stått opp for pelsdyrnæringa, har etter kvart også sett spørsmålsteikn ved om ein i tilstrekkeleg grad har teke inn over seg alvoret i dei politiske bestillingane som er gjevne.”¹¹

Næringa har med andre ord selv satt seg i den situasjonen de nå står i. Det har aldri vært noen bred enighet om at næringa skal få fortsette som før, verken politisk eller i folket.

3.1 Politisk uenighet

Pelsdyrnæringen forsøker å male et bilde av at stortingsvedtaket av 10.01.2017¹² bygget på en nøye gjennomgang og bred faglig og politisk enighet om å la næringen få fortsette. Det er ikke tilfellet. Forut for stortingsvedtaket om bærekraftig utvikling var det nedsatt en faggruppe som skulle se på dyrevelferden i pelsdyrnæringen. Denne faggruppen kom med sin konklusjon 15. desember 2014.¹³ I NOUen ble det rettet betydelig kritikk mot dyrevelferden i pelsdyrnæringen. Utvalget klarte ikke å komme til en enighet om sin anbefaling for næringens fremtid. Selv om utvalgets flertall endte med å tilrå en bærekraftig utvikling, var det også et betydelig mindretall som anbefalte en fullstendig avvikling av næringen. Flertallet som ønsket bærekraftig utvikling la også til grunn premisser om betydelige endringer i næringen for at den skulle kunne være bærekraftig. Rapporten skapte dermed på ingen måte en sikkerhet rundt næringens fremtid, og verken mindretallet eller flertallet kom med ønsker om at næringen skulle kunne fortsette sin virksomhet på lik linje som før.

På bakgrunn av NOU 2014:15 utarbeidet Landbruksdepartementet en stortingsmelding om hold av pelsdyr.¹⁴ Denne inkluderte, på samme måte som NOU 2014:15, en rekke forutsetninger for videre drift. Blant annet ble det foreslått et absolutt forbud mot gruppehold av mink. Under behandling av stortingsmeldingen i Næringskomitéen var det betydelig uenighet om hvorvidt en skulle tilrå bærekraftig utvikling eller styrt avvikling. Komitéen kom ikke til en felles konklusjon. En endte igjen opp med to ulike forslag.

Under behandlingen i Stortinget ble det fattet vedtak om bærekraftig utvikling av pelsdyrnæringen, og det absolutte forbudet mot gruppehold av mink ble nedstemt. Samtidig stilte Stortinget flere krav til betydelige dyrevelferdsmessige endringer i næringen for at de skulle akseptere videre drift.

¹¹ Stortinget. (2018). Stortingstidende Referat fra møter i Stortinget. Nr. 39 · 17. januar Sesjonen 2017–2018. Hentet fra: <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/referater/stortinget/2017-2018/refs-201718-01-17.pdf>

¹² Stortinget. (2017). Pelsdyrnæringen - Meld. St. 8 (2016-2017), Innst. 151 S (2016-2017). Hentet fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Vedtak/Sak/?p=66691>

¹³ Landbruks- og matdepartementet. (2015). NOU 2014: 15. Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling?. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/93e812069c06488a87213d0b93cab5cc/no/pdfs/nou201420140015000dddpdfs.pdf>

¹⁴ Landbruks- og Matdepartementet. (2018). Meld. St. 8 (2016–2017) Melding til Stortinget Pelsdyrnæringen. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/c6dd9673a0cf4594bd4b63674cdcf2f2/no/pdfs/stm201620170008000dddpdfs.pdf>



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

At Høyre i regjeringen ikke fikk med seg Høyres stortingsgruppe på forslaget om forbud mot gruppehold av mink viser kompleksiteten i denne saken, og den politiske usikkerheten som eksisterer til tross for et vedtak om bærekraftig utvikling. Et flertall av stortingspartiene, herunder Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ønsker en styrt avvikling av pelsdyrnæringen. Selv om Senterpartiet, Høyre, Kristelig folkeparti og Fremskrittspartiet fortsatt uttrykker et ønske om bærekraftig utvikling av næringen, er også her uenigheten stor. En rekke stortingspolitikere fra Høyre og Fremskrittspartiet har gått ut i media og uttrykt støtte til avvikling av pelsdyrnæringen.¹⁵ Dette kom også tydelig frem i stortingsbehandlingen av saken.

Fremskrittspartiets ungdomsparti har i likhet med AUF, Sosialistisk Ungdom, Grønn Ungdom, Unge Venstre og Rød Ungdom vedtatt ønske om avvikling av pelsdyrnæringen.¹⁶ På KrF's landsmøte i 2017 ble det votert over et forslag om å påby badevann til mink og gravemuligheter til rev. Vedtaket falt med bare én stemme.¹⁷ Dette illustrerer hvor stor politisk usikkerhet det fremdeles er omkring pelsdyrnæringen. Situasjonen kan på ingen måte tolkes som grunnlag for en "berettiget forventning" om at næringen skulle få fortsette.

Under behandlingen av pels-saken på Stortinget gjorde for øvrig motstanderne av næringen det tydelig at de ikke ville gi seg. Venstres Sveinung Rotevatn uttalte fra talerstolen at

“Eg trur det er trygt å seie at pelsdyrnæringa lever på lånt tid, fordi det etiske medvitet rundt dyrevelferd er stadig veksande, både i folket og i dei politiske partia, og fordi stadig fleire ser det som Venstre ser, at ville dyr ikkje høyrer heime i små bur.”¹⁸

Også partiene som stemte for en bærekraftig utvikling på Stortinget gjorde dette tydelig at flertallet var ekstremt knapt, og ikke medførte en permanent støtte til næringen. daværende landbruksminister Jon Georg Dale uttrykte det slik:

“Det stortingsfleirtalet som no samlar seg, er knapt, og regjeringa har strekt seg for å få dette på plass. Det er ikkje slingringsmon for pelsdyrnæringa til ikkje no å skjøne Alvoret. Dette fleirtalet er så skjørt at no vel folk å stå opp for pelsdyrnæringa – no må pelsdyrnæringa levere i tråd med den bestillinga Stortinget gjer.”¹⁹

Av den grunn mener vi ikke at pelsdyrnæringens forventninger om å få drive sin virksomhet som før er berettigede. Det er ikke kommet slike signaler fra politisk- eller annet hold. På dette grunnlaget er det etter vårt syn ikke juridiske forhold som pålegger staten å utbetale noen form for

¹⁵Hellesnes, Vojislav Krekling. (2016, 21.10) *Nå blir det pelskrig i Høyre*. NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/na-bli-det-pelskrig-i-hoyre-1.13188381>

¹⁶Dyrevernalliansen, (2018, 19.04) *Seks av ni ungdomspartier er mot pels*. Hentet fra https://www.dyrevern.no/politikk_samfunn/politikk/seks-av-ni-ungdomspartier-er-mot-pels

¹⁷Martinsen, S., Thomassen, K.M. (2018, 06.12). Demokratisk avvikling. *Gudbrandsdølen Dagingen*. s. 33

¹⁸Stortinget. (2017, 10.januar). Stortinget - Møte tirsdag den 10. januar 2017. Hentet fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2016-2017/refs-201617-01-10?m=7>

¹⁹Stortinget (2017) Referat <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2016-2017/refs-201617-01-10?m=7>



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

kompensasjon for oppdretterne som må avvikle på grunn av forbudet. Nettverk for dyrs frihet vil likevel støtte en kompensasjonsordning dersom det kan medføre en raskere avvikling av næringen.

4. Størrelse på kompensasjon

Nettverk for dyrs frihet støtter Landbruksdepartementets forslag om at det skal tildeles en form for økonomisk kompensasjon til oppdretterne. Dette for at avviklingsperioden skal kunne gjøres kortest mulig, og med det redusere antallet dyr som må lide i trange nettingbur før forbudet trer i kraft for alle.

4.1 Forutsetning om lønnsom drift

Det bør stilles som en klar forutsetning at staten kun skal kompensere for deler av reelle tap en oppdretter eventuelt måtte pådra seg som konsekvens av forbudet. Dette forutsetter at driften i seg selv i dag er lønnsom, og at oppdretterne vil tape på å måtte omstille seg til annen virksomhet.

4.2 Sammenligning med videre drift

I de økonomiske beregningene som foreligger virker en å i stor grad sammenligne kostnadene med avvikling med et alternativ som tilsvarer videre drift på samme betingelser som næringen til nå har operert. Dette har fra ingen parter i debatten vært ansett som et reelt alternativ. Både Vitenskapskomiteen for mattrygghet, Mattilsynet, Pelsdyrutvalget, Næringskomiteen og samtlige stortingspartier la til grunn at det må gjennomføres betydelige endringer i hvordan pelsdyr opprettes i Norge, for at “bærekraftig utvikling” i det hele tatt skulle være et alternativ å vurdere.

4.2.1 Stortingets forutsetninger

Partiene som støttet ønsket om bærekraftig utvikling stilte en rekke betingelser for at dette skulle aksepteres. Økte bemanningskostnader, økte kostnader til forskning på alternative driftsformer, økte kostnader tilknyttet dyrevelferdsprogram, økte kostnader tilknyttet tidsbruk ved lynnetesting av alle dyr, økte kostnader tilknyttet nye aktivitetsobjekter, tap av inntekter som følge av avl på dyr med sunnere kropp men mindre skinnstørrelse, og flere arbeidstimer pga. mer journalføring er blant konsekvensene av kravene Mattilsynet²⁰, Pelsdyrutvalget²¹ og Stortinget²² la til grunn for en bærekraftig utvikling.

I selve stortingsdebatten om næringas fremtid²³ ble også skjerpingene i regelverket som forutsetning for “bærekraftig utvikling” understreket av en rekke av partiene som stemte for dette forslaget:

²⁰Dyrevernalliansen. (2016, 12. februar). Mattilsynets ukjente hørings svar - slakter pelsdyrnæringen. Hentet fra: <https://www.dyrevern.no/pels/pelsdyroppdrett/mattilsynet-horingsvar>

²¹Landbruks- og matdepartementet. (2015). NOU 2014: 15. Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling?. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/93e812069c06488a87213d0b93cab5cc/no/pdfs/nou201420140015000dddpdfs.pdf>

²²Landbruks- og Matdepartementet. (2018). Meld. St. 8 (2016–2017) Melding til Stortinget Pelsdyrnæringen. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/c6dd9673a0cf4594bd4b63674cdcf2f2/no/pdfs/stm201620170008000dddpdfs.pdf>

²³Stortinget. (2017, 10.januar). Stortinget - Møte tirsdag den 10. januar 2017. Hentet fra:

- Morten Ørsal Johansen (FrP):

“Flertallet støtter i all hovedsak stortingsmeldingen. Inkludert forbud mot gruppehold av mink, med det unntak at det kan åpnes for å få drive med gruppehold ved deltakelse i DV-program (ish). Kravene inneholder skjerming av regelverket” (vår understreking)

- Line Henriette Hjemdal (KrF):

“Kristelig Folkeparti var derfor glad for at regjeringen foreslo innstramminger som gir bedre dyrevelferd, og at komiteens flertall stiller seg bak å innføre et generelt forbud mot gruppehold av mink [...] Det er også et viktig grep som gjøres når kravene til bruk av aktivitetsobjekter skjerpes, slik at dyrene blir mer aktive.” (vår understreking)

og

“Det er også klare innstramminger som dette flertallet har stilt seg bak.”

- Geir Pollestad (SP):

“Me skal gjera eit vedtak i dag, men det står att ein stor jobb for både regjering, forvaltning og bønder, med å følgja opp dei vedtaka som Stortinget har gjort.” (vår understreking)

- Jon Georg Dale (FrP):

“[D]en meldinga som vi har lagt fram, er inngripande for næringa”,

“Difor er eg gjennomgåande glad for at vi no strammar opp regelverket og sørgjer for at dyrevelferda generelt vert betre”

og

“Nokre av dei må leggje om produksjonen sin. Andre av dei må ta ned dyretalet sitt. Det er faktisk mange grep dei skal ta.”

Det er med andre ord klart at også en såkalt “bærekraftig utvikling” av pelsdyrindustrien ville medført betydelige kostnader for oppdretterne. Kompensasjon burde av denne grunn ikke beregnes med videre drift under samme forhold som referansebane, men heller ved sammenligning mellom avvikling og videre produksjon med betydelige og kostbare endringer i driftsformen.

4.2.2 Økte fôrpriser

Fôrprisene har de siste årene stadig vært stigende. Bare fra 2004 til 2014 økte fôrprisene med hele 125 %.^{24 25} Pelsdyrnæringen erkjenner også selv at det er økende konkurranse om blant annet slakteavfall:

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2016-2017/refs-201617-01-10?m=7>

²⁴Norges Pelsdyrslag. (2005). *Årsrapport 2004*.

²⁵Norges Pelsdyrslag. 2015. *Årsrapport 2014*.



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

“En økende konkurranse om råvarene har ført til prisstigning som igjen fører til at det er viktig at ulike alternativer blir vurdert.”²⁶

Også andre støttespillere av næringen er klar over dette. Blant annet Agdenes kommune uttaler i sitt høringsinnspill til lov om forbud mot hold av pelsdyr at fôrprisene vil øke på grunn av økt konkurranse om råvarene fra blant annet bioenergi-produsenter. En videre økning i fôrprisene må ligge til grunn ved beregning av eventuelle tap for oppdretterne ved avvikling av pelsdyrnæringen

4.3 Reveproduksjonen er død

Landbruksdepartementet bør særlig gjøre en grundig vurdering av hvor stor kompensasjon de gjenværende reveoppdretterne skal tildeles. Dette på bakgrunn av de reduserte mulighetene for videre reveproduksjon i Norge, selv ved tillatt videre drift.

4.3.1 Økonomi

Menon Economics gjør det klart i sin rapport om samfunnsøkonomiske konsekvenser av et forbud mot pelsdyrhold i Norge, at det ikke er penger å hente på oppdrett av rev:

“Næringen har så lav forventet lønnsomhet at arbeidskraften antas å ville kaste høyere av seg i andre næringer. Man kan spørre seg hvorfor de som driver med rev ikke allerede har valgt å bytte jobb, siden arbeidskraften kaster mer av seg i form av høyere lønn i alternativet.”²⁷

Det fremgår videre av samme rapport at det har vært en reduksjon i antall reveoppdrettere på hele 11% per år de siste 18 årene.²⁸ I samme periode har det vært en betydelig økning i fôrprisene. Økningen har vært så stor at flere oppdrettere allerede før forbud er vedtatt sliter med å betale for mat til dyra sine, og Norges Pelsdyrslag har bestemt seg for å gå inn og betydelig subsidiere deler av føret til alle sine medlemmer.²⁹ Dette illustrerer den økonomiske situasjonen næringen står i, uavhengig av hvorvidt det blir vedtatt et forbud eller ikke.

Også flere reveoppdrettere selv er tydelige på at deres tid er forbi. Eier av Ugletveit Sylvrevgard skriver om reveproduksjonen i sitt høringsinnspill til lov om forbud mot hold av pelsdyr at:

“Ei næring er død, og den er død allerede uavhengig av kva vedtak Stortinget kjem til å gjera.”³⁰

Pelsdyroppdretter Geir Helland understreker i sitt høringsinnspill til lov om forbud mot hold av pelsdyr at bare det å foreslå et forbud mot pelsdyroppdrett “har gjort hele Pelsdyreigendommene

²⁶Norges Pelsdyrslag. (2018). *Anvendelse av mottatt beløp for 2017 fra omsetningsavgiften for pelsskinn*. Landbruksdirektoratets sak: 16/60298-9.

²⁷<https://www.menon.no/wp-content/uploads/2018-92-S%C3%98A-forbud-mot-pelsdyroppdrett.pdf>

²⁸<https://www.menon.no/wp-content/uploads/2018-92-S%C3%98A-forbud-mot-pelsdyroppdrett.pdf>

²⁹Anonym pelsdyroppdretter. (2019). Personlig meddelelse

³⁰<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--forslag-til-lov-om-forbud-mot-hold-av-pelsdyr/id2619864/?uid=5be8c0ad-e6f7-4c8d-9b18-b4e5c8c37fcd>



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

verdiløse”, og at de vil forbli slik uavhengig av hvorvidt det fattes vedtak om avvikling eller ikke.³¹

Med andre ord er allerede økonomien i pelsdyrnæringen svært redusert. Mange oppdrettere får det knapt til å gå rundt, og en styrt avvikling med økonomisk kompensasjon vil være en gavepakke for disse. Det vil imidlertid være svært urimelig, og en uansvarlig bruk av statlige ressurser, å komme med vesentlig økonomisk støtte til oppdrettere som uavhengig av Stortingets vedtak ville ha måttet avvikle. Kompensasjonsordningen bør kun dekke forventede tap som faktisk er forårsaket av et forbud. Kompensasjonen som skal utbetales bør nødvendigvis beregnes selvstendig for hver enkelt

oppdretter, og det bør da også kunne forventes at enkelte oppdrettere ikke mottar vesentlig økonomisk kompensasjon.

4.3.2 Riving av revefarmer uavhengig av forbud

Husdyrgjødsel kan som kjent benyttes på effektivt vis i landbruket for å sikre gode vekstvilkår og tilføring av næringsstoffer i jorda. Dersom gjødselen ikke samles opp og behandles forsvarlig kan den imidlertid bli et stort miljøproblem. I tillegg vil manglende oppsamling av gjødsel føre til spill av knappe nitrogen- og fosforressurser i verden. Mellom 2016 og 2018 ble det foretatt en grundig gjennomgang av den da gjeldende gjødselvarselsforskriften. I den forbindelse ble det også sett på håndtering av gjødsel fra pelsdyrfarmer. Mange minkoppdrettere har underbygd oppsamling av gjødsel, men det samme gjelder ikke for rev:

“Pelsdyrhold foregår i bur og i haller, og særlig i revehold er det vanlig i dag at gjødsla slippes rett på bakken under burene. Praksis avviker altså fra hovedregelen om oppsamling av husdyrgjødsel i driftsbygninger.”³²

Dette er en svært problematisk praksis. Undersøkelser av norske revefarmer viser at det er en betydelig avrenning av fosfor og nitrogen fra farmene til nærliggende bekker og elver, og at stoffene trekkes ut i nærliggende jord.³³ Landbruksdirektoratet viser en bekymring for dagens praksis og konkluderer i sitt arbeidsnotat med at:

“For eksisterende driftsbygninger for pelsdyrhold skal kravet om fullstendig oppsamling gjelde fra 1.1.2025”³⁴

Også i konsekvensutredningen ble det konkludert med følgende:

³¹<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--forslag-til-lov-om-forbud-mot-hold-av-pelsdyr/id2619864/?uid=075df2e3-49c4-45da-a910-0d3ca08aaad0>

³²Landbruksdirektoratet. (2018). Arbeidsnotat som underlag for forslag til nytt gjødselregelverk. Hentet fra: https://www.landbruksdirektoratet.no/no/miljo-og-okologisk/jordbruk-og-miljo/gjodsling/regelverk/_attachment/69809?_ts=16391b9d0c0&download=true

³³Nettverk for dyrs frihet. (2015). Bekymringsmelding vedrørende forurensning fra pelsdyrfarmer. Sendt per mail til bl.a. Landbruks og Matdepartementet 27. april 2015.

³⁴Landbruksdirektoratet. (2018). Arbeidsnotat som underlag for forslag til nytt gjødselregelverk. Hentet fra: https://www.landbruksdirektoratet.no/no/miljo-og-okologisk/jordbruk-og-miljo/gjodsling/regelverk/_attachment/69809?_ts=16391b9d0c0&download=true



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

“Forslaget er at pelsdyranlegg går fri av krav til oppsamling frem til årsskiftet 2024/2025. Dersom det ikke blir avvikling må pelsdyranlegg innrette seg med oppsamling. Det betyr at revefarmer må rives og bygges opp på nytt.”³⁵

Det er naturlig å anta at et slik krav vil bli innlemmet i forskriften, dersom et forbud mot pelsdyroppdrett ikke vedtas. Det ville i så fall medført at bortimot alle landets reveoppdrettere må rive sine anlegg og gjøre store investeringer for å bygge opp igjen anlegg som tilfredsstillende de nye kravene. Med bakgrunn i Menon Economics’ beregninger som tilsier at revenæringen rett og slett er et tapsprosjekt³⁶, ville dette trolig medført en ukontrollert avvikling av revenæringen.

I prosessen med beregning av kompensasjon for oppdrettere er det derfor viktig ikke å sammenligne avvikling med videre drift for reveoppdrettere, men heller ha det beskrevne scenarioet som referansebane.

4.4 Støtte til opprydding og riving

I forbindelse med beregning av kompensasjon til oppdretterne foreslår departementet at det skal utbetales en støtte til sanering av pelsdyrbygg. Det er naturlig at en slik støtte til opprydding og riving av pelsdyrhus etter avvikling kun dekker de deler av farmene som faktisk benyttes til pelsdyrproduksjon i dag. Gjennom Nettverk for dyrs frihets over 200 inspeksjoner på norske pelsdyrfarmer har vi erfart at mange oppdrettere har et betydelig større antall pelsdyrhus og bur enn det de faktisk benytter. Mange har ikke vært brukt på mange år og står bare til forfall. Dersom departementet ønsker at staten skal kompensere for kostnader til rydding og avvikling av drift, vil det være rimelig at kun de kostnader som er forårsaket av forbudet dekkes. Andre kostnader til opprydding etter tidligere avviklet drift hører ikke inn under kompensasjonsordningen.

4.5 Egen risiko ved usikre investeringer

Selv om Nettverk for dyrs frihet støtter ønsket om at pelsdyroppdretterne skal kompenseres fra staten, mener vi det kan diskuteres hvorvidt det vil være riktig å utbetale en full kompensasjon for alle tapte utgifter. Vi ønsker i denne sammenheng særlig å trekke frem Lovavdelingens uttalelse, der det heter at:

“Den altoverveiende hovedregel må være at den som har investert i gjenstander som er tenkt benyttet til en type næringsvirksomhet, selv må bære risikoen for at virksomheten kan drives lovlig også i fremtiden, og bære det tapet som følger av at forbud gis. Bak de fleste eiendomsposisjoner ligger en investering eller annen form for innsats fra innehaveren. At investeringen ikke gir avkastning som forventet, er en iboende risiko ved det å drive næringsvirksomhet, liksom investeringen i en rekke tilfeller kan gi større gevinst enn opprinnelig forutsatt. Synspunktet står særlig sterkt i en situasjon der pelsdyroppdretterne i lengre tid har vært klar over usikkerheten i bransjens rammevilkår”³⁷

³⁵Landbruksdirektoratet. (2018). Vedlegg til oversendelse gjødselregelverket: Konsekvensvurdering i hovedtrekk.

Hentet fra: https://www.landbruksdirektoratet.no/no/miljo-og-okologisk/jordbruk-og-miljo/gjodsling/regelverk/_attachment/68859?ts=1622e45a150&download=true

³⁶<https://www.menon.no/wp-content/uploads/2018-92-S%C3%98A-forbud-mot-pelsdyroppdrett.pdf>

³⁷<https://www.regjeringen.no/contentassets/c6dd9673a0cf4594bd4b63674cdcf2f2/no/pdfs/stm201620170008000dddpdfs.pdf>



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

5. Avviklingsperioden

5.1 Lengde på overgangstid

Nettverk for dyrs frihet ser det som positivt at kompensasjonsordningen legger opp til å stimulere til en rask avvikling av pelsdyrholdet, med større utbetalinger for oppdrettere som avvikler tidlig. Samtidig anser vi 6 år som en uansvarlig lang avviklingstid og oppfordrer departementet til å fremskynde datoen for ikrafttredelse av det endelige driftsforbudet.

5.2 Forbud mot utvidet drift

Lovutkastet som foreligger inneholder ikke noe forbud mot at oppdrettere som driver pelsdyrhold i dag kan utvide sin drift gjennom å øke antall tisper i avviklingsperioden. Nettverk for dyrs frihet mener at å tillate utvikling av eksisterende drift i overgangsperioden ville vært i strid med lovens intensjoner. Vi ber derfor om at det i lovens §2 legges til et forbud mot utvidelse av eksisterende drift ut over dagens produksjon. Eksempelvis kan ny §2 lyde som følger:

“§ 2. Avviklingsperiode

Pelsdyroppdrettere som holdt pelsdyr ved lovens ikrafttredelse, kan uten hinder av forbudet i § 1 holde eller drive oppdrett av pelsdyr frem til 1. februar 2025. **Antall tisper holdt for avl i avviklingsperioden kan på ingen tidspunkt overskride det antall avlstisper oppdretteren hadde i 2018.**“ (endringsforslag i uthevet tekst.)

5.3 Tilsyn og avkorting i tilskudd

Lovforslaget inneholder ikke noe punkt om tilsyn med overholdelse av loven. Nettverk for dyrs frihet finner det naturlig at tilsyn med etterlevelse av loven legges til Mattilsynet.

Det har fra pelsdyrnæringen selv blitt fremsatt bekymringer om at dyrevelferden for norsk rev og mink kan bli svekket gjennom avviklingsperioden, grunnet manglende engasjement og innsats fra oppdretterne. Vi anmoder av den grunn departementet om å legge til et punkt i loven som gir Staten mulighet til å avkorte deler av eller hele kompensasjonssummen til oppdrettere der det i løpet av avviklingsperioden avdekkes brudd på dyrevelferdsregelverket. Dette vil kunne fungere som en motivasjon for oppdretterne til ikke å påføre dyrene ytterligere lidelse.

6. Annet

6.1 Omstillingsmuligheter

Når det kommer til omstillingsmuligheter er det verdt å merke seg at mange oppdrettere allerede er i gang med å finne nye og bærekraftige jobber. Eksempelvis har et oppdretterpar i Rogaland allerede startet et anlegging av eple-produksjon som skal ta over for pelsdyr-inntektene.³⁸ Det er verdt å

³⁸https://www.nrk.no/rogaland/vil-bytte-pelsdyr-med-epler_-men-har-ikke-rad-1.14240984



NETTVERK FOR DYRS FRIHET

Postadresse: Postboks 7027, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

E-post: post@dyrsfrihet.no

Nettside: www.dyrsfrihet.no

merke seg at pelsdyroppdretter Ordin Møller i sitt høringsinnspill til lov om forbud mot hold av pelsdyr skriver at:

“Mange av landets pelsdyrgårder befinner seg [i] regioner med stort og variert arbeidsmarked med absolutt gode muligheter for alternativ sysselsetting.”³⁹

7. Konklusjon

Nettverk for dyrs frihet støtter forslaget om å forby hold og oppdrett av pelsdyr med dyrevelferd og produktets formål som begrunnelse. Vi anmoder departementet om å ta med seg våre innspill i det videre arbeidet med den endelige loven og ved utarbeidelse av kompensasjonsordning.

³⁹(Ordin Møller, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--forslag-til-lov-om-forbud-mot-hold-av-pelsdyr/id2619864/?uid=88ed97f3-0de2-497c-a8c7-0c980beace85>)